

REPERE PENTRU POLITICA DE ATRAGERE A INVESTIȚIILOR ȘI DE SPORIRE A COMPETITIVITĂȚII EXPORTURILOR REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL CRIZEI ECONOMICE GENERATE DE COVID-19

Victoria FALA

cercetător științific, INCE

fala.victoria@ince.md

Rezumat. În cazul Republicii Moldova performanța redusă a exporturilor și soldul negativ major al contului curent sunt indicatori relevanți ai modelului deficitar de creștere economică. Acest model de dezvoltare generează probleme socio-economice acute, iar pandemia COVID-19 le va amplifica. Pe de altă parte, documentele de politici implementate pe parcursul ultimilor 10 ani au avut mic succes în soluționarea acestor probleme majore, iar una din constrângerile majore rezultă din procesul de implementare în sine.

Cuvinte-cheie: export, deficit cont curent, investiții, politici de dezvoltare economică.

JEL Classification: E65, F10

Competitivitatea exporturilor și stimularea procesului investițional, nemijlocit atragerea investițiilor străine directe (ISD) au un rol foarte important pentru susținerea unui model de creștere economică inteligentă, inclusivă și sustenabilă. Acesta, la rândul său, este baza unei utilizări eficiente a factorilor de producție și o condiție necesară pentru creșterea veniturilor populației din surse sustenabile și, respectiv a calității vieții acesteia.

Performanța exporturilor și atractivitatea investițională sunt măsuri ale sănătății mediului de afaceri și ale competitivității antreprenorilor. Dimensiunea pieței externe este o componentă a cererii agregate care, la rândul său, este un factor determinat pentru susținerea antreprenorialului în creșterea volumului de bunuri și servicii, a cererii pentru forță de muncă și, nemijlocit a veniturilor populației. Importanța piețelor externe crește în contextul unei piețe interne mici, caracterizată printr-un grad redus de sofisticare. La fel, de cele mai dese ori, întreprinderile exportatoare dau dovadă de o performanță sporită comparativ cu cele care se limitează la piața internă.

Prezenta lucrare are drept scop de a formula câteva recomandări pentru politica statului în domeniul susținerii activității investiționale și a competitivității exporturilor în contextul Covid-19. Strategia Națională de dezvoltare Moldova 2020 (SND 2020), Strategia Națională de Atragere a Investițiilor și de Promovare a Exporturilor pentru anii 2016-2020 (SNAIPE 2016-2020), Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova – politici care au un rol hotărâtor în vederea sporirii competitivității exporturilor și schimbării modelului de creștere economică al Moldovei bazat pe remitențe, consum și importuri se apropie către finele implementării. Rapoartele intermediare de evaluare a Strategiilor date, precum și a Foi de parcurs indică curențe majore în implementare și progrese reduse în atingerea obiectivelor stabilite.

Raportul intermediar de evaluare al SND 2020 a conchis că obiectivul de creștere economică care are la bază dezvoltarea unei economii calitative a fost compromis, iar progresul de reducere a sărăciei este unul nesustenabil (Expert-grup, 2017). În perioada anilor 2012-2019, economia națională a crescut în mediu anual cu 3,8%, contra 4,7% prognozate pentru scenariul de bază al SND 2020 și 5,9% al scenariului alternativ, care lua în considerație efectele directe cuantificabile ce urmau să fie produse de implementarea Strategiei. Dat fiind efectele Covid-19, se estimează că în 2020, PIB se va contracta cu circa 7-9% față de anul precedent (INCE, 2020), iar prin urmare ar putea cauza o rată medie anuală de creștere a PIB de aproximativ 2,5% în perioada anilor 2012-2020.

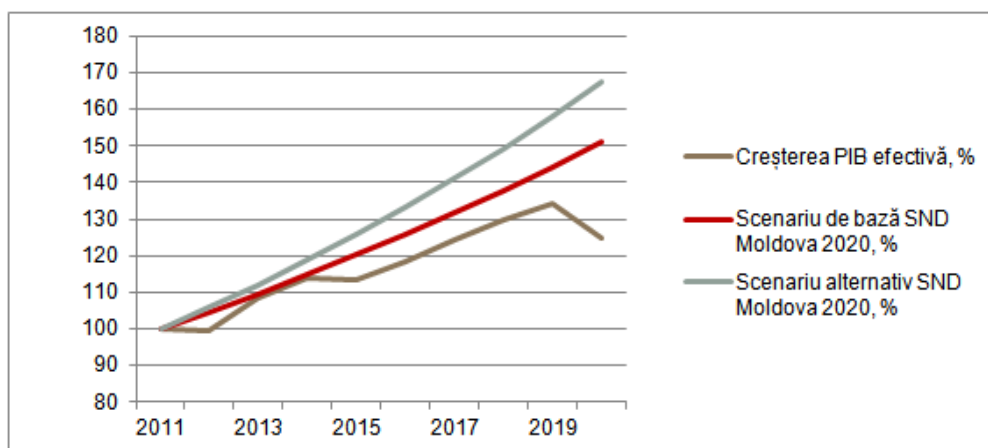


Figura 1. Dinamica PIB comparativ cu scenariile stabilite de SND 2020

Sursa: BNS

Evaluarea intermediară a impactului SNAIPE 2016-2020, a constatat căreanțe pe partea implementării și progrese reduse în ceea ce privește realizarea scopului Strategiei și a obiectivelor stabilite.

1. Efectele implementării Strategiei asupra îmbunătățirea cadrului de reglementare a exporturilor și pentru atragerea ISD au fost cu mult sub nivelul așteptărilor. În unele cazuri a fost atestată o creștere a decalajelor dintre țintele stabilite pentru indicatorii din grila de reforme și rezultatele efectiv obținute.

2. Nu a fost realizat obiectivul ce ține de consolidarea capacităților instituționale pentru atragerea investițiilor și dezvoltarea exporturilor;

3. Strategia a produs unele rezultate pozitive ce s-au reflectat în creșterea investițiilor în unele ZEL-uri, majorarea PIB, a exporturilor și ocupării. Totodată, activitatea investițională a avut o evoluție, mai cu seamă, nesatisfăcătoare, iar unele măsuri realizate deși au produs efecte, au o sustenabilitate redusă pe termen lung (GIZ, 2020).

Prin urmare, se atestă câteva constrângeri majore la această etapă.

1. O problemă critică pentru toate categoriile de antreprenori este forța de muncă slab calificată. Totodată cauzele problemei date sunt mult mai complexe decât nivelul redus al educației, care de cele mai dese ori este invocat. Ori calitatea instituțiilor publice și a politicilor promovate în vederea dezvoltării unei creșteri inteligente este mică. Este slab dezvoltat sectorul de cercetare și dezvoltare. În contextul conjuncturii generale a mediului de afaceri spiritul de antreprenoriat este subdezvoltat, nemijlocit cultura antreprenorială, iar activitățile economice dezvoltate de cele mai dese ori generează o productivitate joasă. Respectiv și investițiile în capitalul uman sunt mici, nemaivorbind de cele ale companiilor din sectorul informal (World Bank, 2019).

2. Alte probleme majore ale companiilor cu capital străin, nemijlocit ale exportatorilor țin de cadrul de reglementare a afacerilor împovărat și, nemijlocit de calitatea instituțiilor publice. În acest context pot fi menționate calitatea redusă a activității instanțelor de judecată, instabilitatea politicilor, vama și reglementările în comerț, nivelul impozitării și accesul la finanțare a exportatorilor. Pentru companiile cu investiții străine îndeosebi de împovăratore sunt astfel de probleme cum ar fi instabilitatea politică, corupția, practicile sectorului informal, reglementările vamale și în comerț.

3. Orientarea slabă a programelor de susținere financiară/informațională a afacerilor spre dezvoltarea unor activități inovatoare, care să genereze o valoare adăugată înaltă și cu potențial de a ieși și de a supraviețui concurenței străine. De altfel și numărul redus al acestora. Pe de altă parte, accesul la finanțare este o constrângere majoră pentru companiile locale ce activează în sectorul de producere (GIZ, 2020).

Un studiu recent realizat în baza chestionării mediului de afaceri² pentru a evalua impactul crizei Covid-19, a determinat că mai mult de jumătate din întreprinderile chestionate din industria ușoară și automotive au înregistrat în perioada de urgență reducerea veniturilor din vânzări cu peste 50%. Circa 24% din acestea au enunțat că veniturile din vânzări s-au redus cu 35-50% comparativ cu perioada similară a anului trecut, 38% din agricultură și 50% din industria grea. Aceste sectoare au o contribuție importantă la formarea producției de bunuri în Republica Moldova, inclusiv a exporturilor, dar și antrenează o cotă importantă din populația ocupată. Situația, devine și mai dificilă în contextul în care mai mult de 80% din antreprenorii chestionați anticipează că rezultatele lor financiare vor continua să se reducă până la finele anului (AmCham, 2020).

Concluzii

Prin urmare, în vederea stimulării activității investiționale și a competitivității exporturilor sunt necesare câteva măsuri importante, cum ar fi: îmbunătățirea cadrului de reglementare a afacerilor și reducerea poverii acestuia asupra antreprenorilor indiferent de localizarea acestora ZEL, parc IT sau înafara acestora; crearea instrumentelor necesare pentru susținerea proiectelor investiționale cu potențial de dezvoltare a capacităților de producere în activități intensive în cunoștințe (în special în activități ce generează o productivitate înaltă), de facilitare a exportului de bunuri și servicii, menținerea pe piețele externe; crearea și consolidarea cadrului instituțional necesar pentru asigurarea realizării cu succes a acestor programe.

Referințe:

1. AmCham Moldova. Impactul pandemiei Covid-19 asupra activității companiilor din Republica Moldova: realități, așteptări, acțiuni. August 2020;
2. Expert-Grup. Raport de evaluare intermediară a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”. Septembrie 2017;
3. INCE. Raportul de evaluare a competitivității naționale și a implementării Foii de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova pentru anul 2018. Chișinău 2019;
4. INCE. Tendințe în economia Moldovei, Nr. 38. Chișinău 2020;
5. GIZ. Raport privind evaluarea intermediară a impactului Strategiei Naționale de Atragere a investițiilor și Promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020 asupra dezvoltării economiei naționale. Chișinău 2020;
6. World Bank. Enterprise Survey 2019.

² Studiul a fost realizat pe un eșantion de 205 companii.